A

MUSTAFA KAMAL MOHAMED lwn. PP

MAHKAMAH TINGGI MALAYA, GEORGETOWN
ROFIAH MOHAMAD PK
[NO KES: PA-42R-3-09-2022]
22 APRIL 2024

B

Abstrak – *Prinsip keadilan sejagat, khususnya yang melibatkan kebebasan asasi individu bawah Perlembagaan Persekutuan, menuntut agar seorang tertuduh dijelaskan tentang bentuk pembelaan yang perlu disediakan dan dibentangkan pada mahkamah. Tertuduh tersebut harus tahu tahap pembuktian yang diperlukan untuk dikemukakan dan beban pembuktian yang perlu mereka lunaskan demi mendapat pelepasan dan pembebasan daripada pertuduhan-pertuduhan yang dikenakan.*

C

D

PROSEDURE JENAYAH: *Rayuan – Rayuan terhadap sabitan dan hukuman – Tertuduh dituduh atas tiga pertuduhan bawah s. 23(1) Akta Suruhanjaya Pencegahan Rasuah Malaysia 2009 ('Akta') – Bersubahat dengan abangnya, seorang Pegawai Badan Awam, dengan menggunakan jawatannya untuk mendapatkan suapan – Hakim bicara memanggil pembelaan tertuduh tanpa menggunakan atau mengaktifkan anggapan bawah s. 23(2) Akta terhadap perayu – Hakim bicara hanya memutuskan bahawa di akhir kes pendakwaan pihak pendakwaan berjaya membuktikan kes prima facie – Hakim bicara meletakkan penanda aras pada pembelaan untuk mengemukakan pembelaan yang mencapai tahap imbangan kebarangkalian – Sama ada berlaku ketidakadilan – Sama ada tertuduh terprejudis – Sama ada sabitan dan hukuman selamat – Kanun Tatacara Jenayah*

E

F

Perayu dituduh di Mahkamah Sesyen atas tiga pertuduhan bawah s. 23(1) Akta Suruhanjaya Pencegahan Rasuah Malaysia 2009 ('Akta') kerana dikatakan bersubahat dengan abangnya, seorang Pegawai Badan Awam, dengan menggunakan jawatannya untuk mendapatkan suapan sebanyak RM21,303, RM3,450 dan RM5,750. Perbicaraan perayu dikendalikan oleh beberapa orang Hakim Mahkamah Sesyen ('HMS'). Hakim Mahkamah Sesyen terdahulu, semasa memanggil pembelaan perayu, tidak menggunakan atau mengaktifkan anggapan bawah s. 23(2) Akta terhadap perayu. Beliau hanya memutuskan bahawa, di akhir kes pendakwaan, pihak pendakwaan telah berjaya membuktikan kes *prima facie* terhadap perayu bagi kesemua pertuduhan yang dikenakan atas perayu. Hakim Mahkamah Sesyen yang menyambung dengar kes telah menolak pembelaan perayu sebagai satu fikiran terkemudian, pernyataan kosong dan bersifat penafian semata-semata. Pada penutup kes pembelaan, perayu didapati bersalah, disabitkan atas pertuduhan dan dijatuhkan hukuman. Maka timbul rayuan ini oleh perayu terhadap sabitan dan hukuman yang dijatuhkan.

G

H

I

Diputuskan (membenarkan rayuan):

(1) Hakim Mahkamah Sesyen terdahulu telah memutuskan bahawa 'an actual credible evidence' yang sejajar dengan maksud *prima facie* dalam s. 173(h)(iii) Kanun Tatacara Jenayah telah berjaya dibuktikan oleh pihak pendakwaan di penutup kes pendakwaan. Oleh itu, tanggungjawab perayu di peringkat pembelaan, untuk mengelakkan sabitan dan seterusnya hukuman, adalah untuk mengemukakan an evidentiary evidence yang boleh menimbulkan keraguan munasabah atas kes pendakwaan. HMS yang menyambung berpendapat bahawa pembelaan perayu bukan pembelaan bermerit dan tidak terjumlah sebagai penjelasan tidak bersalah yang boleh mematahkan anggapan s. 23(1)(c) Akta. Dengan pernyataan ini dalam penghakiman beliau, adalah jelas bahawa di akhir kes pembelaan, HMS yang menyambung telah meletakkan satu penanda aras pada pihak pembelaan untuk mengemukakan pembelaan yang mencapai tahap imbangan kebarangkalian. Hakim Mahkamah Sesyen yang menyambung seterusnya mendapati dan memutuskan bahawa pihak pendakwaan berjaya membuktikan kes mereka melampaui keraguan munasabah lalu mensabitkan perayu atas semua pertuduhan. Hakim Mahkamah Sesyen yang menyambung jelas terkhilaf kerana tersalah arah diri beliau. Ini kerana anggapan statutori bawah s. 23(2) Akta tidak pernah diaktifkan dan, berikutan itu, bukan asas untuk HMS terdahulu mencapai dapatan bahawa *prima facie* berjaya dibuktikan dan seterusnya memanggil perayu untuk semua pertuduhan. Salah arah ini menyebabkan ketidakadilan terhadap perayu kerana dia sudah tentu terprejudis apabila pembelaannya telah dinilai oleh HMS yang menyambung yang mendengar kes ini di peringkat pembelaan dan seterusnya membuat keputusan di akhir perbicaraan dalam konteks sama ada pembelaan perayu telah berjaya mematahkan anggapan s. 23(2) Akta pada tahap imbangan kebarangkalian. (perenggan 9-14 & 16)

(2) Sabitan dan hukuman yang dijatuhkan terhadap perayu tidak selamat dan, susulan itu, diketepikan. Perayu dilepaskan dan dibebaskan daripada semua pertuduhan. (perenggan 39)

Kes-kes yang dirujuk:
Chan Chwen Kong v. PP [1962] CLJU 22; [1962] 1 LNS 22 ***(dirujuk)***
Mat v. PP [1963] CLJU 82; [1963] 1 LNS 82 HC ***(dirujuk)***
Mohd Yusri Mangsor & Anor v. PP [2014] 7 CLJ 897 CA ***(dirujuk)***
Nagappan Kuppusamy v. PP [1988] 1 CLJ 283; [1988] 1 CLJ (Rep) 229 SC ***(dirujuk)***
PP v. Chia Leong Foo [2000] 4 CLJ 649 HC ***(dirujuk)***
PP lwn. Ho Sek Kong [2006] 5 CLJ 49 HC ***(dirujuk)***
Tunde Apatira & Ors v. PP [2001] 1 CLJ 381 FC ***(dirujuk)***

Perundangan yang dirujuk:
Criminal Procedure Code, ss. 152, 153, 154, 156, 173(h)(iii), 422
Malaysian Anti-Corruption Commission Act 2009, ss. 23(1), (2), 24(1), 28(1)(c)

A *Bagi pihak perayu - Kitson Foong; M/s Kit & Assocs*
Bagi pihak responden - Noor Azura Zulkiflee; TPR

Dilaporkan oleh Najib Tamby

PENGHAKIMAN

B

Rofiah Mohamad PK:

[1] Ini adalah rayuan Pendakwa Raya terhadap keputusan mahkamah ini yang diberikan pada 2 Februari 2024 yang telah membenarkan rayuan perayu dan mengetepikan perintah sabitan dan hukuman terhadap perayu
C yang dijatuhkan oleh Hakim Mahkamah Sesyen dan selanjutnya melepaskan dan membebaskan responden daripada tiga pertuduhan di bawah s. 23(1) Akta Suruhanjaya Pencegahan Rasuah Malaysia 2009.

Latar Belakang Kes

D **[2]** Di Mahkamah Sesyen berkenaan, dalam Kes No. PB-62R-03-1-2019 (kes Mahkamah Tinggi No. PA-42R-3-09-2022) perayu telah dipertuduhkan dengan tiga pertuduhan berikut:

Pertuduhan Pertama

E Bahawa kamu pada 23 November 2012 di Pejabat Komunikasi Strategik, Universiti Sains Malaysia Pulau Pinang, dalam Daerah Barat Daya, Dalam Negeri Pulau Pinang, telah bersubahat dengan abang kandung kamu yang bernama Badaruddin bin Mohamed (No. K/P: 650901-06-5851) iaitu seorang Pegawai Badan Awam yang bertugas sebagai Pengarah, Pejabat Komunikasi Strategik, Universiti Sains Malaysia untuk
F melakukan suatu kesalahan di bawah Seksyen 23 (1) Akta Suruhanjaya Pencegahan Rasuah Malaysia 2009 (Akta 694) kerana telah menggunakan jawatannya untuk mendapatkan suatu suapan bagi kamu sebanyak RM21,303.00, yang mana adalah berkaitan dengan Borang Pesanan Rasmi bernombor PAJKOMS1000000000009 berhubung kerjakerja membekalkan: 1. 1 unit Manfrotto Monopod 561HBDV 2. 4 unit UPS Cyber Power
G Intelligent LCD CP825LCD 3. 1 unit Disc Master 21P Autoloader CD DVD Label 4. 1 unit Green Screen Panel Set 5. 1 unit Touch Screen Panel 6. 1 unit Aperature Wireless Viewfinder 2.4G 7. 2 unit Walkie talkie 8. 1 unit Dolly & Trancking Set kepada Pejabat Komunikasi Strategik Universiti Sains Malaysia, dan dengan itu kamu telah melakukan satu kesalahan dibawah subseksyen 28(1)(c) Akta Suruhanjaya Pencegahan
H Rasuah Malaysia 2009 (Akta 694) yang dibacakan bersama seksyen 23(1) Akta yang sama dan boleh dihukum dibawah 24(1) Akta yang sama.

Pertuduhan Kedua

Bahawa kamu pada 05 September 2011 di Pejabat Sustainable Tourism Research Cluster (STRC), Universiti Sains Malaysia Pulau Pinang, dalam
I Daerah Barat Daya, dalam Negeri Pulau Pinang, telah bersubahat dengan abang kandung kamu yang bernama Badaruddin bin Mohamed

(No. K/P: 650901-06-5851) iaitu seorang Pegawai Badan Awam yang bertugas sebagai Ketua, Pejabat Sustainable Tourism Research Cluster (STRC), Universiti Sains Malaysia untuk melakukan suatu kesalahan di bawah Seksyen 23(1) Akta Suruhanjaya Pencegahan Rasuah Malaysia 2009 (Akta 694) kerana telah menggunakan jawatannya untuk mendapatkan suatu suapan bagi kamu sebanyak RM3,450.00, yang mana adalah berkaitan dengan Borang Pesanan Rasmi bernombor PPPTS1000000000007 berhubung kerja-kerja membekalkan 30 unit Souvenirs Glass kepada Pejabat Sustainable Tourism Research Cluster (STRC), Universiti Sains Malaysia Pulau Pinang, dan dengan itu kamu telah melakukan satu kesalahan dibawah subseksyen 28(1)(c) Akta Suruhanjaya Pencegahan Rasuah Malaysia 2009 (Akta 694) yang dibacakan bersama seksyen 23(1) Akta yang sama dan boleh dihukum dibawah 24(1) Akta yang sama.

Pertuduhan Ketiga

Bahawa kamu pada 22 September 2011 di Pejabat Komunikasi Strategik, Universiti Sains Malaysia Pulau Pinang, dalam Daerah Barat Daya, dalam Negeri Pulau Pinang, telah bersubahat dengan abang kandung kamu yang bernama Badaruddin bin Mohamed (No. K/P: 650901-06-5851) iaitu seorang Pegawai Badan Awam yang bertugas sebagai Pengarah, Pejabat Komunikasi Strategik, Universiti Sains Malaysia untuk melakukan suatu kesalahan dibawah Seksyen 23(1) Akta Suruhanjaya Pencegahan Rasuah Malaysia 2009 (Akta 694) kerana telah menggunakan jawatannya untuk mendapatkan suatu suapan bagi kamu sebanyak RM5,750.00, yang mana adalah berkaitan dengan Borang Pesanan

[3] Perayu tidak mengaku salah justeru telah dibicarakan. Di akhir kes pendakwaan iaitu setelah 43 orang saksi pendakwaan selesai memberikan keterangan, Hakim Mahkamah Sesyen (ketika itu) memutuskan bahawa satu kes *prima facie* bagi ketiga-tiga pertuduhan yang dikenakan telah berjaya dibuktikan oleh pendakwaan. Seterusnya, perayu telah dipanggil untuk membela diri atas pertuduhan-pertuduhan tersebut.

[4] Di akhir kes pembelaan iaitu setelah enam saksi pembelaan selesai memberikan keterangan, HMS ketika itu (bukan HMS yang membuat keputusan diperingkat akhir kes pendakwaan) telah memutuskan bahawa pembelaan telah gagal mematahkan anggapan di bawah s. 23(2) Akta Suruhanjaya Pencegahan Rasuah Malaysia 2009 dan HMS berpuas hati bahawa pihak pendakwaan telah berjaya membuktikan kesemua pertuduhan-pertuduhan yang dikenakan terhadap perayu melampaui sebarang keraguan yang munasabah. Sehubungan itu, HMS telah menyabitkan dan menjatuhkan hukuman ke atas perayu bagi kesemua kesalahan-kesalahan tersebut.

[5] Perayu yang terkilan dengan sabitan-sabitan dan hukuman-hukuman tersebut telah memfailkan notis rayuan ke mahkamah ini.

A **Bidang Kuasa Dan Tanggungjawab Mahkamah Yang Mendengar Rayuan**

[6] Dalam kes *Mohd Yusri Mangsor & Anor v. PP* [2014] 7 CLJ 897; [2014] AMEJ 0611; [2014] 4 MLJ 875, Mohd Zawawi Salleh HMR (pada masa itu) telah dengan jelas dan terperinci mengariskan prinsip-prinsip berkenaan dengan kuasa mahkamah yang mendengar rayuan yang dipetik seperti
B berikut:

> [4] …We have heard learned counsel for the appellants and learned deputy public prosecutor (DPP) at some length. We have also scrutinized the records available before us. We are mindful that this is a factual based appeal. It is trite that an appellate court will be slow to interfere with the
C findings of facts and judicial appreciation of the facts by the trial court to which the law entrusts the primary task of evaluation of the evidence. However, there are exceptions. Where: (a) the judgment is based upon a wrong premise of fact or of law; (b) there was insufficient judicial appreciation by the trial judge of the evidence of circumstances placed before him; (c) the trial judge has completely overlooked the inherent
D probabilities of the case; (d) that the course of events affirmed by the trial judge could not have occurred; (e) the trial judge had made an unwarranted deduction based on faulty judicial reasoning from admitted or established facts; or (f) the trial judge had so fundamentally misdirected himself that one may safely say that no reasonable court which had properly directed itself and asked the correct questions would have arrived
E at the same conclusion, then an appellate court will intervene to rectify that error so that injustice is not occasioned, (see *Perembun (M) Sdn Bhd v. Conlay Construction Sdn Bhd* [2012] 1 LNS 1416; [2012] 4MLJ 149 (CA); *Sivalingam a/l Periasamy v. Periasamy & Anor* [1996] 4CLJ 545; [1996] 3 AMR 3506; [1995] 3 MLJ 395 (CA)).

F **Analisa, Dapatan Dan Keputusan Mahkamah Ini**

[7] Berpandukan kepada autoriti tersebut, saya telah meneliti dengan teliti kesemua rekod-rekod rayuan dari Mahkamah Sesyen berkenaan.

[8] Hasil penelitian tersebut iaitu berdasarkan nota keterangan, saya
G mendapati perbicaraan kes ini di Mahkamah Sesyen berkenaan telah dikendalikan oleh beberapa orang Hakim Mahkamah Sesyen (HMS). Di mana, di akhir kes pendakwaan iaitu pada 16 Disember 2020, HMS terdahulu pada ketika itu, telah memutuskan yang dipetik seperti berikut:

> Diakhir kes Pendakwaan. Kes No PB-61R-10,11,12-10-2018
H *PP v. Badaruddin bin Mohamed* – Keputusan:
>
> Setelah mendengar keterangan yang dikemukakan oleh pihak Pendakwaan dan penghujahan kedua-dua Pihak Pendakwaan dan peguambela, Mahkamah mendapati Pihak Pendakwaan telah berjaya membuktikan kes *prima facie* terhadap OKT bagi kesemua sembilan (9)
I pertuduhan tersebut. Dengan ini OKT dipanggil untuk membela diri terhadap pertuduhan-pertuduhan tersebut.

Kes No. PB-62R-1,2,3-01-2019 *PP v. Mustafa Kamal bin Mohamed* – Keputusan:

> Setelah mendengar keterangan yang dikemukakan oleh pihak Pendakwaan dan Penghujahan kedua-dua pihak Pendakwaan dan peguambela, Mahkamah mendapati Pihak Pendakwaan telah berjaya membuktikan kes *prima facie* terhadap OKT bagi kesemua sembilan (9) pertuduhan tersebut. Dengan ini OKT dipanggil untuk membela diri terhadap pertuduhan-pertuduhan tersebut.

[9] Daripada keputusan yang telah dibacakan kepada pihak-pihak tersebut, adalah jelas bahawa HMS terdahulu semasa memanggil pembelaan perayu tidak menggunakan atau mengaktifkan anggapan di bawah s. 23(2) Akta SPRM 2009 terhadap perayu. HMS berkenaan hanya memutuskan bahawa di akhir kes pendakwaan pihak pendakwaan, telah berjaya membuktikan kes *prima facie* terhadap perayu bagi kesemua sembilan pertuduhan yang dikenakan kepada perayu. Ini bermakna HMS terdahulu telah memutuskan bahawa an actual credible evidence yang sejajar dengan maksud *prima facie* dalam s. 173(h)(iii) Kanun Tatacara Jenayah telah berjaya dibuktikan oleh pendakwaan dipenutupan kes pendakwaan. Oleh yang demikian, tanggungjawab perayu di peringkat pembelaan bagi mengelakkan sabitan dan seterusnya hukuman adalah untuk mengemukakan an evidentiary evidence yang boleh menimbulkan keraguan yang munasabah ke atas kes pendakwaan.

[10] Namun, saya mendapati HMS yang telah menyambung dengar kes ini di peringkat pembelaan (HMS ini hanya mendengar keterangan tiga saksi sahaja iaitu SD4, SD5 dan SD6) telah membuat keputusan di akhir kes pembelaan yang dipetik seperti berikut:

> Setelah Mahkamah ini meneliti keseluruhan keterangan saksi-saksi Pembelaan, Mahkamah mendapati Pihak Pembelaan telah gagal mematahkan anggapan dibawah Seksyen 23(1)(c) Akta 694 atas imbangan kebarangkalian dan telah gagal menimbulkan keraguan yang munasabah terhadap kebenaran atas Pendakwaan sebaliknya kes Pendakwaan telah pun dibuktikan melampaui keraguan yang munasabah. Oleh yang demikian tertuduh Pertama dan Kedua didapati bersalah dan disabitkan bagi kesemua pertuduhan dalam setiap kes yang dituduhkan masing-masing.

[11] Manakala, di dalam alasan penghakiman HMS berkenaan di ms. 42 hingga 43 pula, HMS berkenaan telah menolak pembelaan perayu secara umum sebagai satu fikiran terkemudian, penyataan kosong dan bersifat penafian semata-mata. HMS juga menyatakan bahawa beliau berpendapat bahawa pembelaan perayu bukanlah pembelaan yang bermerit dan tidaklah terjumlah kepada penjelasan tidak bersalah yang boleh mematahkan anggapan s. 23(1)(c) Akta 694 (saya percaya dan bertindak atas anggapan bahawa seksyen yang dimaksudkan oleh HMS berkenaan adalah s. 23(2) Akta 694 kerana s. 23(1)(c) Akta 694 tidak wujud di dalam Akta berkenaan).

[12] Dengan penyataan ini di dalam penghakimannya, adalah jelas mencerminkan bahawa di akhir kes pembelaan, di dalam pemikirannya, HMS berkenaan telah meletakkan satu penanda aras (threshold) kepada pembelaan untuk mengemukakan satu pembelaan yang mencapai tahap imbangan kebarangkalian, kerana inilah tahap pembuktian yang diperlukan di dalam undang-undang bagi mematahkan (rebut) sesuatu anggapan statutori. Rujukan dibuat kepada kes *Nagappan Kuppusamy v. PP* [1988] 1 CLJ 283; [1988] 1 CLJ (Rep) 229; [1988] 2 MLJ 53 yang menyatakan seperti berikut:

> How much evidence is to be adduced depends on the nature of the requirement. Where the burden is shifted to the defence by a statutory presumption, the test in *R v. Carr Briant* [1943] KB 607 and adopted in *Public Prosecutor v. Yuvaraj* [1969] 2 MLJ 89 would be on the balance of probabilities.

[13] Seterusnya, atas dapatan bahawa pembelaan perayu telah gagal mematahkan anggapan statutori berkenaan pada tahap imbangan kebarangkalian, maka HMS berkenaan telah mendapati dan memutuskan bahawa pendakwaan telah berjaya membuktikan kes mereka melampaui sebarang keraguan yang munasabah dan seterusnya mensabitkan perayu dengan kesalahan bagi kesemua pertuduhan yang dikenakan.

[14] Adalah jelas bahawa HMS berkenaan telah terkhilaf dengan menyalaharahkan (misdirected) dirinya. Ini kerana berdasarkan rekod, anggapan statutori di bawah s. 23(2) Akta SPRM 2009 tidak pernah diaktifkan dan dengan itu, bukanlah asas bagi HMS terdahulu mencapai dapatan bahawa *prima facie* telah dibuktikan dan seterusnya memanggil pembelaan perayu bagi kesemua pertuduhan.

[15] Oleh yang demikian, dengan merujuk sekali kepada kes *Mohd Yusri Mangsor & Anor v. PP* (*supra*) terutamanya dibahagian (f) iaitu;

> (f) the trial judge had so fundamentally misdirected himself that one may safely say that no reasonable court which had properly directed itself and asked the correct questions would have arrived at the same conclusion, then an appellate court will intervene to rectify that error so that injustice is not occasioned ...

[16] Persoalan yang timbul adakah salaharahan ini telah menyebabkan berlakunya ketidakadilan terhadap perayu? Pada pendapat saya, jawapannya adalah 'Ya'. Hal ini kerana, perayu sudah tentu telah diprejudiskan apabila ternyata pembelaan mereka telah dinilai oleh HMS yang mendengar kes ini di peringkat pembelaan dan seterusnya membuat keputusan di akhir perbicaraan dalam konteks sama ada pembelaan perayu telah berjaya mematahkan anggapan s. 23(2) Akta SPRM 2009 pada tahap imbangan kebarangkalian. Sedangkan, perayu secara logiknya, telah membentangkan pembelaan mereka selaras dengan keputusan HMS terdahulu ketika mana pembelaan perayu dipanggil iaitu dengan mengemukakan keterangan yang

boleh menimbulkan keraguan yang munasabah ke atas kes pendakwaan. Kedudukan undang-undang dalam isu ini adalah mantap. Telah digariskan dalam banyak autorit-autoriti duluan yang antaranya kes *PP lwn. Ho Sek Kong* [2006] 5 CLJ 49; *Chan Chwen Kong v. PP* [1962] CLJU 22; [1962] 1 LNS 22; [1962] MLJ 307, yang telah diputuskan seperti berikut:

> Although the burden of proof in a criminal trial lies throughout on the prosecution in bringing home a conclusion that it had proven its case beyond a reasonable doubt, the accused, if called upon to his defence bears the evidential burden of casting that doubt.

[17] Mahkamah ini akur bahawa di peringkat rayuan, mahkamah ini harus meneliti dan menilai semua keterangan secara keseluruhan dan sabitan mahkamah rendah masih boleh dikekalkan walaupun terdapat salah arahan/ misdirection oleh mahkamah bicara jika pada pendapat mahkamah rayuan terdapat keterangan yang luar biasa (overwhelming) memihak kepada pendakwaan dan tertuduh telah diberikan peluang untuk membentangkan pembelaan mereka dengan sewajarnya.

[18] Walaupun benar perayu dalam kes ini telah diberikan peluang untuk mengemukakan pembelaannya dengan sewajarnya, namun, pada hemat saya, ia tidak mencukupi dan tidak melenyapkan prejudis terhadap perayu. Prinsip keadilan sejagat (natural justice) terutamanya apabila ia melibatkan kebebasan asasi individu yang dijamin di bawah Perlembagaan Persekutuan, menuntut selain diberikan peluang membela diri atas pertuduhan yang dikenakan, tertuduh-tertuduh juga perlu dijelaskan tentang pembelaan yang bagaimanakah perlu disediakan (what is expected of them) dan dibentangkan di hadapan tribunal yang membicarakan mereka. Dalam kata lain, perayu juga harus tahu apakah tahap pembuktian yang diperlukan untuk dikemukakan dan apakah beban pembuktian yang perlu mereka lunaskan bagi mendapatkan pelepasan dan pembebasan daripada pertuduhan-pertuduhan yang dikenakan (to earn an acquittal).

[19] Analogi dibuat dengan peruntukan-peruntukan ss. 152 hingga 154 Kanun Tatacara Jenayah (KTJ) berkait dengan pertuduhan (charge). Di mana adalah kehendak undang-undang agar setiap pertuduhan yang dirangka terhadap tertuduh perlulah jelas dan tepat semua butirannya seperti apakah kesalahan yang dipertuduhkan, tarikh, masa dan tempat kejadian di mana kesalahan tersebut dikatakan telah dilakukan dan sebagainya. Ini tidak lain adalah bertujuan agar tertuduh tahu apakah pertuduhan yang sedang dihadapinya dan dengan pengetahuan tersebut, tertuduh boleh menyediakan pembelaannya dengan sewajarnya. Manakala, kegagalan mematuhi peruntukan-peruntukan ini adalah dianggap material dan mencacatkan pertuduhan tersebut sekiranya ia telah menyebabkan tertuduh disalaharah (misled) (s. 156 KTJ dirujuk).

[20] Pada hemat mahkamah ini, perkara yang sama juga adalah terpakai apabila pembelaan tertuduh dipanggil bagi kesalahan yang ada tersedia peruntukan anggapan undang-undang secara statutori seperti pertuduhan yang sedang perayu ini hadapi. Perayu perlu tahu adakah pembelaannya dipanggil kerana mahkamah mendapati fakta mengenainya telah terbukti melalui keterangan ataupun kerana kewujudan fakta tersebut telah dibuktikan dengan pengaktifan anggapan statutori mengenainya. Hanya dengan mengetahui perkara ini sahaja, maka tertuduh akan tahu apakah beban pembuktian dan tahap probatif keterangan yang perlu mereka kemukakan dalam pembelaan mereka.

[21] Perbezaan tahap/beban pembuktian dalam pembelaan bila mana anggapan statutori diaktifkan telah dijelaskan oleh Augustine Paul J dalam kes *PP v. Chia Leong Foo* [2000] 4 CLJ 649 yang dipetik seperti berikut:

> It must first be observed that reliance on the presumption provisions where there is available evidence of the facts to be presumed will be unfavourable to the accused. This is because where the court relies on a statutory provision relating to a presumption of law like the presumption provisions it is bound to take the fact as proved until evidence to the contrary is given, on a balance of probabilities, to disprove it (see *PP v. Yuvaraj* [1969] 2 MLJ 69; *Nagappan Kuppusamy v. PP* [1988] 2 MLJ 53). This results in a legal burden being imposed on an accused person though it is not illegal. **Failure to discharge the burden, even where a reasonable doubt as to guilt exists, will be followed by conviction** (see *State v. Mello & Anor* [1999] 1 LRC 215). However, if the court had acted on the available evidence in proof of the relevant ingredients without resorting to presumptions there is only an evidential burden on an accused person to raise a reasonable doubt. (penekanan ditambah)

[22] Berkait dengan isu ini, pihak pendakwaan telah menghujahkan yang dipetik seperti berikut:

> Pihak Responden menghujahkan bahawa sabitan yang dikenakan kepada Perayu-Perayu adalah selamat. Hal ini adalah kerana, semasa diperingkat pendakwaan, apabila Hakim memutuskan bahawa satu *prima facie* telah dibuktikan, tanpa memutuskan anggapan digunakan, ini menunjukkan keterangan yang telah dikemukakan oleh Pihak Pendakwaan telah melampaui keraguan munasabah tanpa perlu Mahkamah menggunakan anggapan untuk memanggil Perayu-perayu membela diri dan apabila diakhir kes pembelaan, apabila HMS menyatakan terdapat keterangan dan anggapan terpakai, adakah perkara ini memprejudiskan Perayu-perayu? Tidak. Hal ini adalah kerana, semasa diperingkat pendakwaan, Mahkamah tidak menggunapakai anggapan, kerana keseluruhan keterangan kes memadai untuk satu *prima facie* dibuktikan. Apabila Perayu-perayu memberi keterangan, Mahkamah memutuskan Perayu-perayu gagal mematahkan anggapan. Mahkamah telah memberi ruang kepada Perayu-perayu untuk membela diri dan memanggil saksi-saksi pembelaan, Jadi diperingkat ini, Pihak Pendakwaan memutuskan Mahkamah semasa menjatuhkan sabitan terhadap Perayu-perayu setelah mendengar keseluruhan keterangan.

[23] Dengan segala hormat kepada Puan Timbalan Pendakwa Raya yang terpelajar, mahkamah ini tidak dapat bersetuju dengan hujahan Puan TPR bahawa perayu tidak diprejudiskan walaupun pembelaannya dinilai oleh HMS dengan neraca atas 'imbangan kebarangkalian' sedangkan HMS terdahulu, ketika memanggil pembelaan perayu, tidak bergantung kepada anggapan statutori yang perlu disangkal (rebut) pada tahap atas imbangan kebarangkalian oleh perayu.

[24] Di dalam alasan penghakiman HMS berkenaan adalah jelas bahawa HMS berkenaan telah menyimpulkan bahawa pembelaan perayu tidaklah terjumlah kepada penjelasan tidak bersalah yang boleh mematahkan anggapan s. 23(2) Akta SPRM 2009. Secara spesifik dan sebagai contoh, bahagian alasan penghakiman HMS berkenaan dipetik seperti berikut:

> Mahkamah ini dengan rendah diri juga berpendapat pembelaan seperti ini oleh OKT1 dan OKT2 bukanlah pembelaan yang bermerit dan tidaklah terjumlah kepada penjelasan tidak bersalah yang boleh mematahkan anggapan di bawah s. 23(1)(c) Akta 694, sebaliknya telah menguatkan lagi kes pendakwaan. Ini kerana dalam hal keadaan tersebut OKT1 ada pilihan yang masih terbuka untuk memilih pembekal yang bukan ada tali persaudaraan dengannya atau mengistiharkan kepentingan Syarikat MK Urusniaga Sdn Bhd dan OKT1 gagal berbuat demikian.

[25] Adalah jelas bahawa HMS berkenaan mengharapkan satu pembelaan pada tahap atas imbangan kebarangkalian daripada perayu. Walhal, jika beban yang diletakkan hanya pada tahap untuk menimbulkan keraguan yang munasabah, adalah berkemungkinan HMS berkenaan akan membuat dapatan yang sebaliknya dengan mengambil kira bahawa pada kesemua masa yang material, pihak USM tidak ada sebarang garis panduan yang memerlukan pengisytiharan kepentingan dalam proses pembelian. Ekshibit D44 jelas menunjukkan bahawa USM telah melaksanakan integrity pact yang mewajibkan pengisytiharan kepentingan berkenaan hanya pada 15 Julai 2014, iaitu selepas semua tarikh-tarikh pertuduhan yang dikenakan terhadap perayu.

[26] Begitu juga dengan bahagian penghakiman HMS yang dipetik seperti berikut:

> … Dalam erti kata lain dari keterangan SD4 adalah jelas bahawa OKT1 tidak ada kuasa meluluskan P1 sehingga P9 melainkan hanya oleh Dekan Pelantar Penyelidikan Transformasi Sosial USM iaitu Prof. Dr. Osman Mohamad yang boleh meluluskan P1 sehingga P9. Melalui SD4 ini, eksibit-eksibit ID D 86, ID D 87 dan ID D 88 telah dikemukakan untuk menyokong keterangannya.
>
> Berkenaan keterangan SD4 ini, Mahkamah ragu-ragu berkenaan SD4 sebagai saksi pembelaan sama ada SD4 dengan status dan kapasitinya berkeupayaan memberikan keterangan berkenaan perjalanan urusan kewangan di STRC dan prosidur kewangan di Pejabat Bendahari USM.

A Ini adalah kerana SD4 tidak kemukakan pengenalan dan tidak ada saksi lain yang dapat mengesahkan bahawa dia adalah Pegawai Sains Gred C41 yang bertugas di Pelantar Penyelidikan Transformasi Sosial (PTS) di Universiti Sains Malaysia dari tahun 2011 sehingga 2013 yang mempunyai kaitan dengan STRC tempat di mana OKT1 ditugaskan.

B **[27]** Pada hemat mahkamah ini, jika kes ini dibicarakan di hadapan HMS yang lain yang tidak terkhilaf atau sekiranya pun di hadapan HMS ini sendiri dengan mengaplikasikan beban pembuktian yang betul ke atas pembelaan, kemungkinan untuk perbicaraan ini berakhir dengan perintah pelepasan dan pembebasan terhadap perayu adalah tidak mustahil. Ini kerana dengan garis
C panduan yang diberikan oleh kes *Mat v. PP* [1963] CLJU 82; [1963] 1 LNS 82; [1963] 1 MLJ 263, perintah pelepasan dan pelepasan masih perlu dibuat di akhir kes pembelaan walaupun hakim bicara tidak mempercayai atau ragu-ragu dengan penjelasan yang diberikan oleh tertuduh apabila penjelasan tersebut telah menimbulkan keraguan difikirannya mengenai kebersalahan tertuduh.

D **[28]** Sekadar melengkapkan penghakiman ini, kes tersohor *Mat v. PP* ini diperturunkan lagi untuk sekian kalinya di mana Sufian J (pada ketika itu) telah menjelaskan tanggungjawab mahkamah dalam pemakaian prinsip pembuktian kes melampaui keraguan munasabah oleh pendakwaan seperti
E berikut:

> I agree with Inche Christie, counsel for the appellant, that the learned Magistrate has seriously misdirected himself as to the meaning of the burden of proof by the accused in cases where it is necessary for him to rebut the prosecution case against him. The correct law for Magistrates
F to apply is as follows. If you accept the explanation given by or on behalf of the accused, you must of course acquit. But this does not entitle you to convict if you do not believe that explanation, for he is still entitled to an acquittal if it raises in your mind a reasonable doubt as to his guilt, as the onus of proving his guilt lies throughout on the prosecution. If upon the whole evidence you are left in a real state of doubt, the
G prosecution has failed to satisfy the onus of proof which lies upon it. The position may be conveniently stated as follows: a) If you are satisfied beyond reasonable doubt as to the accused's guilt. Convict. b) If you accept or believe the accused's explanation. Acquit. c) If you do not accept or believe the accused's explanation. Do not convict but consider the next steps below. d) If you do not accept or believe the accused's explanation
H and that explanation does not raise in your mind a reasonable doubt as to his guilt. Convict. e) If you do not accept or believe the accused's explanation but nevertheless it raises in your mind a reasonable doubt as to his guilt. Acquit.

I **[29]** Manakala, dalam kes yang lebih terkini iaitu kes Mahkamah Persekutuan *Tunde Apatira & Ors v. PP* [2001] 1 CLJ 381, telah diputuskan seperti berikut:

So it comes to this. As a general rule this court will, in the normal course of events, quash a conviction where there has been a misdirection. Exceptionally, a conviction will be upheld despite a misdirection where this court is satisfied that a reasonable tribunal would have convicted the accused on the available evidence on a proper direction.

[30] Seperti yang telah dinyatakan, adalah menjadi dapatan saya bahawa sekiranya tidak berlaku kekhilafan iaitu salah arahan mengenai beban pembuktian di akhir kes pembelaan tersebut, adalah berkemungkinan dan tidak mustahil dengan keterangan yang ada di hadapan HMS tersebut, akan diputuskan bahawa di akhir kes pembelaan, perayu telah berjaya menimbulkan keraguan yang munasabah ke atas kes pendakwaan dan dengan itu, pendakwaan gagal membuktikan kesemua pertuduhan yang dikenakan melampaui sebarang keraguan yang munasabah.

[31] Walaupun bersifat spekulatif, namun, saya berpendapat adalah wajar juga untuk diutarakan bahawa di dalam kes ini, perayu juga berkemungkinan telah terlepas peluang untuk mengemukakan pembelaan yang lebih kukuh iaitu yang mencapai tahap imbangan kebarangkalian kerana telah dengan sahnya didorong untuk mempercayai (lead to believe) bahawa beban ke atasnya hanyalah pada tahap untuk menimbulkan keraguan yang munasabah sahaja ke atas kes pendakwaan.

[32] Dalam alasan penghakiman HMS yang terpelajar, telah dinyatakan yang dipetik seperti berikut:

SD3 telah menjelaskan kepada mahkamah ini melalui keterangan bersumpah di dalam penyataan saksinya (PSD3) alasan SCOMM memilih Syarikat MK Urusniaga Sdn Bhd sebagai pembekal … menurut SD3 yang menguruskan kerja-kerja pembelian barang-barang yang diperlukan untuk SCOMM telah mencadangkan Syarikat MK Urusniaga Sdn Bhd sebagai pembekal kerana harga yang ditawarkan adalah murah dan kompetitif.

Menurut SD3 lagi, OKT1 bersetuju cadangan ini setelah SD3 memaklumkan bahawa atas jaminan secara lisan yang diberikan oleh kawan SD3, Encik Ubaidillah, seorang yang bertugas di Unit Audit Dalam, USM bahawa tidak menjadi kesalahan MK Urusniaga Sdn Bhd dipilih sebagai pembekal walaupun Syarikat itu adalah adik OKT1 untuk turut serta kemukakan sebutharga dan bidaan asalkan tatacara pembekalan yang betul di USM dipatuhi dan setelah diluluskan oleh Naib Canselor Ketika itu, Dato' Professor Dr. Omar Osman.

Berkenaan dengan keterangan SD3 ini, mahkamah mendapati seseorang yang bernama Encik Ubaidillah dari Unit Audit Dalam, USM tidak pernah dipanggil untuk memberikan keterangan. Mahkamah ini dengan rendah diri berpendapat bahawa walaupun tidak ada keperluan undang-undang keterangan SD3 ini memerlukan keterangan sokongan Encik Ubaidillah, namun untuk menguatkan keterangan SD3 untuk membolehkan Mahkamah mempercayai keterangannya maka keterangan tambahan dari Encik Ubaidillah adalah diperlukan.

[33] Adalah dapat difahami daripada penghakiman ini bahawa apa yang HMS tidak percaya adalah adakah benar Encik Ubaidillah telah memberikan jaminan seperti yang dinyatakan oleh SD3 dan kerana Encik Ubaidillah ini tidak dipanggil, maka jaminan lisan atau apa yang kononnya dikatakan oleh Encik Ubaidillah kepada SD3 adalah dengar cakap (hearsay).

[34] Namun, bahagian keterangan SD3 yang gagal difokuskan oleh HMS adalah fakta bahawa SD3 sememangnya telah membuat penyataan kepada OKT1 (abang perayu di Mahkamah Sesyen) dengan memaklumkan OKT1 akan jaminan yang diberikan oleh Encik Ubaidillah tersebut dan berikutan dengan keyakinan OKT1 dengan penyataan SD3 inilah, maka persetujuan OKT1 telah diperolehi. Jika perhatian HMS lebih difokuskan kepada fakta bahawa penyataan tersebut sememangnya telah dibuat oleh SD3 kepada OKT1 dan bahawa OKT1 telah bertindak diatasnya (acted on it) dan bukannya kepada kebenaran penyataan tersebut, dan sekiranya HMS berkenaan mengaplikasikan tahap beban yang betul terhadap pembelaan, adalah tidak mustahil untuk HMS mencapai dapatan berlainan yang menyebelahi perayu.

[35] Pada masa yang sama, adalah tidak boleh diketepikan (rule out) bahawa sekiranya perayu tahu bahawa pembelaan dikehendaki mengemukakan pembuktian pada tahap yang lebih tinggi, maka, pembelaan akan lebih berusaha untuk memastikan kehadiran Encik Ubaidillah ini bagi melunaskan beban pembuktian tersebut.

[36] Mahkamah ini juga sedar dan akur bahawa isu kekhilafan HMS di dalam pemakaian beban pembuktian diakhir kes pembelaan ini tidak dibangkitkan di dalam petisyen rayuan. Namun, pada masa yang sama, mahkamah ini mengambil perhatian bahawa peguam bela yang mewakili perayu di peringkat rayuan ini bukanlah peguam bela yang mewakili perayu semasa perbicaraan di Mahkamah Sesyen. Justeru, adalah tidak mustahil jika berlaku kurang penghayatan fakta ataupun ketinggalan (omission).

[37] Walaupun begitu, pada hemat saya, adalah tidak adil dan tidak wajar untuk perayu yang sedang mempertarungkan kebebasan diri, reputasi malahan keseluruhan kehidupannya di mahkamah ini dihukum (penalised) dengan mahkamah ini mengambil pendekatan memejamkan mata mengenai perkara ini semata-mata kerana isu perundangan yang teknikal yang mana seharusnya menjadi tanggungjawab peguam perayu.

[38] Oleh yang demikian, saya mendapati telah berlaku kegagalan keadilan/miscarried of justice terhadap perayu-perayu dalam bentuk misdirection yang tidak boleh diatasi (cureable) di bawah s. 422 KTJ. Ini berlaku apabila di akhir kes pendakwaan, perayu yang secara munasabah dan *bona fide* mempercayai bahawa perayu hanya bertanggungan di dalam pembelaannya untuk menimbulkan keraguan yang munasabah terhadap kes pendakwaan, sebaliknya, telah dikejutkan apabila di akhir kes pembelaan,

telah diputuskan bahawa pembelaan perayu telah gagal mematahkan anggapan statutori pada tahap imbangan kebarangkalian dan akhirnya membawa kepada sabitan dan hukuman ke atas perayu atas kesemua pertuduhan.

[39] Sehubungan itu, adalah dapatan saya bahawa adalah tidak selamat untuk mahkamah ini mengekalkan sabitan dan hukuman oleh HMS terhadap perayu. Dengan yang demikian, sabitan dan hukuman terhadap perayu atas kesemua pertuduhan adalah diketepikan. Perayu dilepas dan dibebaskan daripada kesemua pertuduhan. Jaminan perayu dikembalikan.